

طراحی فراگیر پیشگیرانه برای معلولیت‌های پنهان در شهرسازی: مطالعه‌ای بر کوررنگی و بازتولید

معلولیت*

عاطفه دهقان توران‌پشتی^{**}، سید مجید نادری^{***}، فائزه سنجابی^{****}

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۴/۰۵/۱۲

تاریخ پذیرش نهایی: ۱۴۰۴/۰۶/۳۰

چکیده

این پژوهش با رویکردی انتقادی و میان‌رشته‌ای به بررسی «معلولیت‌های پنهان» در طراحی شهری می‌پردازد. تمرکز آن بر کوررنگی است که اگرچه در ظاهر آشکار نیست، اما تجربه و مشارکت اجتماعی را محدود می‌سازد. در این چارچوب، مفهوم «طراحی پیشگیرانه» به‌عنوان رویکردی مطرح می‌شود که از همان مراحل آغازین، اصول دسترس‌پذیری و تنوع ادراکی را لحاظ می‌کند تا مانع بازتولید موانع گردد. روش تحقیق مبتنی بر تحلیل مفهومی-نقادانه و نشانه‌شناسی فضایی با بهره‌گیری از شبیه‌سازی ادراک رنگ در مترو، میادین و فضاهای عمومی است. یافته‌ها نشان می‌دهد اتکای صرف به رنگ منجر به «طرد خاموش» کاربران دارای معلولیت‌های پنهان می‌شود و ضرورت نظام نشانه‌گذاری چندلایه و چندحسی را برجسته می‌سازد. این مقاله با تمرکز بر عدالت ادراکی، چارچوب «طراحی بدون افشا» را به‌عنوان الگویی نوین برای طراحی فراگیر و سیاست‌گذاری شهری ارائه می‌دهد.

واژه‌های کلیدی

طراحی فراگیر؛ کوررنگی؛ معلولیت پنهان؛ عدالت فضایی؛ طراحی بدون افشا.

* این مقاله برگرفته از رساله دکتری نویسنده اول با عنوان: «تبیین چارچوب طراحی منظر شهری برای افراد کوررنگ، نمونه موردی: مجموعه ورزشی انقلاب» است که با راهنمایی دکتر عاطفه دهقان توران‌پشتی و مشاوره سیدمجید نادری در دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران غرب در حال انجام است.

** دکتری تخصصی شهرسازی، گروه معماری و شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران غرب، تهران، ایران. Email: A.dehghan@wtiau.ac.ir

Orcid : 0000-0001-6093-3484

*** دکتری تخصصی شهرسازی، گروه معماری و شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران غرب، تهران، ایران. Email: naderi.majid@wtiau.ir

**** دانشجوی دکتری تخصصی شهرسازی، گروه معماری و شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران غرب، تهران، ایران. Email: f.sanjabie@iaau.ac.ir

orcid : ۰۰۰۹-۰۰۰۱-۸۰۱۰-۶۸۸۹